

**ФИЛОСОФИЯ ДОКТОРЫ (PHD), БЕЙІНІ БОЙЫНША ДОКТОР
ДӘРЕЖЕСІН АЛУ ҮШІН ДИССЕРТАЦИЯ ДАЙЫНДАУ
ЖӨНІНДЕГІ ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР**

1. Жалпы ережелер

1.1. Әдістемелік нұсқауларды әзірлеу мақсаты әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде (бұдан әрі - Университет) философия докторы, бейіні бойынша доктор дәрежесін алу үшін диссертацияларға қойылатын жалпы талаптарды белгілеу болып табылады.

1.2. Диссертацияны дайындау және қорғау жөніндегі әдістемелік нұсқаулар (бұдан әрі - Әдістемелік нұсқаулар) жалпы талаптарды, диссертацияны жазу, рәсімдеу, қорғауға ұсыну тәртібіне қойылатын талаптарды, оларды орындаудың дербестігін қамтамасыз ету тәртібін айқындайды.

1.3. Әдістемелік нұсқаулар - PhD философия докторы, бейіні бойынша доктор және Университеттің профессорлық-оқытушылық құрамы дәрежесін алу үшін қорғауға шығатын докторанттар, сондай-ақ мүдделі адамдар үшін міндетті басшылық болып табылатын Университеттің ішкі нормативтік құжаты.

2. Нормативтік сілтемелер

2.1. Әдістемелік нұсқаулар мынадай құжаттарға сәйкес әзірленген:

- «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-III Заңы;

- «Ғылым және технологиялық саясат туралы» 2024 жылғы 1 шілдедегі № 103-VIII Қазақстан Республикасының Заңы;

- Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (ҚР ДСМ 20.07.2022 ж. № 2 бұйрығы);

- Дәрежелерді беру қағидалары (БҒМ 31.03.2011 ж. № 127 бұйрығы);

- Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидалары (ҚР БҒМ 2018 жылғы 30 қазандағы № 595 бұйрығы);

- Білім алушылардың мәтіндік құжаттарын алуға тексеру туралы ереже («Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ» КЕАҚ Ғылыми кеңесінің шешімімен бекітілген (31.10.2023 ж. № 2 хаттама);

- «Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ» КЕАҚ-да жасанды интеллект технологияларын қолдану туралы ереже «Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ» КЕАҚ Ғылыми кеңесінің шешімімен бекітілген (06.09.2024 ж. № 6 хаттама);
- «Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-де докторанттардың ғылыми кеңесшілер қойылатын біліктілік талаптары туралы» регламент («Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ» КЕАҚ Басқарма Төрағасы - Ректорының 22.12.2021 жылғы № 575 бұйрығымен бекітілген);
- Диссертация мен авторефератты рәсімдеу жөніндегі нұсқаулық (Қазақстан Республикасы БҒМ ЖАК-ының 2004 жылғы 28 қыркүйектегі № 377-3ж бұйрығы);
- Американдық психологиялық қауымдастықты жариялау жөніндегі нұсқаулық (7-ші басылым) (Publication Manual of the American Psychological Association, Seventh Edition, 7th Edition APA Style) <https://apastyle.apa.org/products/publication-manual-7th-edition>.
- Диссертациялық кеңес туралы үлгі ереже (ҚР БҒМ 2011 жылғы 31 наурыздағы № 126 бұйрығы).

3. Философия докторы, бейіні бойынша доктор дәрежесін алу үшін диссертацияға қойылатын жалпы талаптар

3.1. Диссертация - қолжазба түрінде философия докторы (PhD), тиісті ғылым саласының бейіні бойынша доктор даярлау жөніндегі білім беру бағдарламасы шеңберінде нақты мамандық бойынша Қазақстан Республикасында немесе шетелде қорғалған, дербес (оның ішінде отандық және шетелдік ғылыми кеңесшілер басшылығымен) орындалған біліктілік ғылыми жұмысы.

3.2. Диссертация тақырыбы (бекітілген күні) «Ғылым және технологиялық саясат туралы» Қазақстан Республикасының Заңына және (немесе) мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия қалыптастыратын ғылымның даму бағыттарына сәйкес болуы тиіс.

3.3. Диссертация өзі жазу, ішкі бірлік, ғылыми жаңашылдық, дәйектілік, практикалық құндылық пен академиялық адалдық принциптері сақтала отырып орындалады.

3.3.1. Диссертация өзі жазу, ішкі бірлік, ғылыми жаңашылдық, дәйектілік, практикалық құндылық пен академиялық адалдық принциптері сақтала отырып орындалады. Өзі жазу принципі диссертацияны докторанттың өзі жазуын және диссертация авторының ғылымға, техника мен технологиялардың дамуына қосқан жеке үлесін танытады. Вариативті деректерді статистикалық іріктеу үшін жасанды интеллектіні қолдануға рұқсат етіледі.

3.3.2. Ішкі бірлік принципі диссертацияның ішкі бірлігінің болуын, диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық түрде өзара байланысты болуын; ғылыми ережелер, алынған нәтижелер мен ұсынымдар диссертацияда қойылған мақсаттар мен міндеттерге сәйкес болуын танытады. Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидағтар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан

белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланады.

3.3.3. Ғылыми жаңашылдық принципі диссертацияның ғылыми нәтижелері, ережелері, ұсынымдары мен қорытындыларының жаңа болуын білдіреді және диссертация:

- жиынтығы жаңа ғылыми жетістік ретінде белгіленген немесе нақты ғылыми бағыттардың дамуы үшін маңызды ғылыми негізделген жаңа теориялық және (немесе) эксперименттік нәтижелерді;

- не енуі ел экономикасын дамытуға маңызды үлес қосатын ғылыми негізделген техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдерін қамтиды.

3.3.4. Дәйектілік принципі диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды және (немесе) жасанды интеллект технологияларын қолдану (егер қолданылса) арқылы ғылыми зерттеудің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынғанын білдіреді; жаратылыстану, техникалық, медициналық, ауылшаруашылық мамандықтары бойынша орындалған диссертациялар үшін теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденеді және расталады, ал эксперименттердің нәтижелері бойынша тұжырымдар қайталанатын және (немесе) статистикалық тұрғыдан сенімді болып табылады; "Білім беру" тобының мамандықтары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент (егер қолданылса) негізінде дәлелденеді.

3.3.5. Диссертацияның практикалық құндылық принципі қолданбалы мәні бар диссертацияда авторлық куәліктермен, патенттермен, зияткерлік меншік куәліктерімен, өндіріске ену актілерімен және басқа да ресми құжаттармен расталған автордың қол жеткізген ғылыми нәтижелерінің практикада қолданылуы туралы мәліметтер, ал теориялық мәнге ие диссертацияда ғылыми тұжырымдарды пайдалану жөнінде ұсынымдар келтірілетінін білдіреді.

3.3.6. Академиялық адалдық принципі диссертация авторының басқа авторлардың құқықтары мен заңды мүдделерін сақтауын және:

- мәтінді, идеяларды, гипотезаларды, қорытындыларды, әдістерді, зерттеу нәтижелерін, кестелерді, кодтарды, суреттерді немесе басқа авторлардың жұмыстарын авторына және мәтінді пайдалану дереккөзіне сілтеме жасамай пайдалану және (немесе) иелену, сондай-ақ басқа тілден аударылған мәтінді пайдаланумен қоса мағынаны өзгертусіз сөздерді және пікірлерді синонимдік ауыстырумен басқа авторлардың мәтінін пайдалану (плагиат);

- атауын, өндірушіні (құқық иесін). нұсқасын және жүгіну және (немесе) пайдалану күнін көрсететін сілтемесіз жасанды интеллект технологиясын пайдалану;

- өзінің материалын, нақты және сандық деректерді өзіне және (немесе) өзінің дереккөзіне сілтеме жасамай пайдалану (автоплагиат);

- жоқ дереккөздерге сілтеме жасау, дәйексіз деректерді және (немесе) нәтижелерді, жазуларды немесе олар туралы хабарламаларды ұсыну (фабрикация);

- нәтижесінде диссертациядағы зерттеу материалдары бұрмаланатын

зерттеу материалдарын, жабдықтарды, суреттер мен иллюстрацияларды немесе процестерді манипуляциялау (фальсификация) фактілерінің болмауын білдіреді.

3.3.7. Нормативтік құқықтық актілер мен ресми құжаттар атауларының, мемлекеттік және өзге ресми органдар мен ұйымдар атауларының, тиісті ғылым саласында жалпы қабылданған терминдердің, анықтамалар мен ұғымдардың, нормативтік құқықтық актілер мәтіндерінің, зерттелетін шығармалар мәтіндерінің сәйкес келуі, егер оларды пайдаланудың көлемі және сипаты орындалған диссертацияның дербестігіне күмән тудырмаса, плагиат болып саналмайды.

4. Жасанды интеллект құралдарын пайдаланудың жалпы талаптары

4.1. Автордың диссертацияны дайындау кезінде жасанды интеллект технологияларын пайдалануына диссертациялық жұмыс орындалған Қазақстан Республикасының жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымының (бұдан әрі - ЖЖОКБҰ) жергілікті этикалық комиссиясы мүшелерінің және отандық және шетелдік ғылыми консультанттардың алдын ала мақұлдауы болған кезде жол беріледі.

Диссертация авторлары, ғылыми консультанттар және жергілікті этикалық комиссия мүшелері диссертациялық жұмысты дайындау кезінде жасанды интеллектті пайдаланудың нақты мүмкіндіктері мен салдарын ескеруі қажет.

Диссертация авторы өз жұмысында жасанды интеллект технологияларын пайдалану кезінде осы ұсынымдарды, Дәреже беру қағидаларының 5-тармағын, сондай-ақ университеттің этикалық нормалары мен ережелерін және Жасанды интеллект технологияларын қолдану туралы ережені басшылыққа алады.

Вариативті деректерді статистикалық іріктеу үшін жасанды интеллектті қолдануға жол беріледі. Диссертация дайындау үшін жасанды интеллект технологияларын пайдалану кезінде оның ғылыми нәтижелерін, ережелерін, ұсынымдары мен қорытындыларын автор дербес тұжырымдауы тиіс.

4.2. Диссертация авторы жасанды интеллект технологиясын пайдалануы туралы оған автордың жасанды интеллект технологиясын ғылыми зерттеудің қай кезеңдерінде және қалай қолданғанын сипаттауды, сондай-ақ осындай жолмен алынған деректердің және (немесе) олардың дұрыстығын тексеру және (немесе) оларды өңдеу және түсіндіру тәсілдері мен әдістерін сипаттауды қоса алғанда, осы нұсқаулардың талаптарына сәйкес ресімделген сілтеме жасау арқылы хабардар етеді. Диссертацияда бұл туралы мәліметтердің болмауы автордың диссертацияда жасанды интеллект технологияларын қолдану фактілерінің жоқтығын растайтындығын көрсетеді.

4.3. Диссертация авторы дербес деректер субъектісінің немесе оның заңды өкілінің келісімінсіз шектеулі қолжетімді дербес деректерді, құқық иесінің келісімінсіз құпия немесе заңмен қорғалатын басқа да ақпаратты ашуға, сондай-ақ үшінші тұлғалардың өзге де құқықтары мен заңды мүдделерін бұзуға жол бермеу мақсатында қажетті шараларды қабылдайды

Диссертация авторлары жасанды интеллект технологиялары арқылы алынған ақпаратты дұрыс, қауіпсіз және әдеп нормаларына сай пайдалануды ұстанады.

4.4. Плагиатты табу мүмкіндігін азайту немесе болдырмау мақсатында техникалық құралдар мен тәсілдерді, оның ішінде жасанды интеллект технологияларын қолдануға жол берілмейді.

Зерттеудің эмпирикалық әдістерін жүргізу кезінде 13 жасқа дейінгі балаларға қатысты жасанды интеллектті пайдалануға жол берілмейді. «ҚБП» және «құпия» белгісі бар жұмыстарды жазу кезінде жасанды интеллект технологияларын пайдалануға жол берілмейді.

5. Диссертацияны жазу тәртібіне және мазмұнына қойылатын талаптар

5.1. Докторлық диссертацияны орындау ДҒЗЖ кезеңінде жүзеге асырылады. ДҒЗЖ-ның қорытындысы докторлық диссертация болып табылады.

Диссертация отандық және шетелдік ғылыми кеңесшілер басшылығымен орындалады («Ұлттық қауіпсіздік және әскери іс» даярлау бағыттарының тобын қоспағанда) (ғылым кандидаты, ғылым докторы, философия докторы (PhD), бейіндік бойынша доктор) немесе философия докторы академиялық дәрежесі (PhD), бейіндік бойынша доктор немесе философия докторы (PhD) дәрежесі, бейіндік бойынша доктор және докторанттың ғылыми зерттеулері саласындағы мамандар болып табылатын және біліктілік талаптарына сәйкес келетін. Ғылыми кеңесшілер докторлық диссертацияның орындалуын және академиялық адалдық қағидаттарының сақталуын және диссертациялық жұмысты қорғауға уақтылы ұсынуды қамтамасыз етеді

5.2. Мемлекеттік құпиялардан тұратын диссертация ғылыми дәрежесі бар екі отандық ғылыми кеңесшілер басшылығымен орындалады (ғылым кандидаты, ғылым докторы, философия докторы (PhD), бейіндік бойынша доктор) немесе философия докторы академиялық дәрежесі (PhD), бейіндік немесе философия докторы (PhD) дәрежесі бойынша доктор, бейіндік бойынша доктор және докторанттың ғылыми зерттеулері саласындағы мамандар болып табылатын немесе әскери ғылыми-педагогикалық жұмыс тәжірибесі кемінде 5 полковниктен төмен емес (арнаулы) атақ 5 (бес) жыл және докторанттың ғылыми зерттеулері саласында ғылыми зерттеулермен белсенді айналысатын.

5.3. Диссертациялық зерттеудің мазмұны ұлттық басымдықтарды, іргелі немесе қолданбалы зерттеулерді іске асыруға бағытталған. Диссертация жаңа факторлардың, құбылыстардың, заңдылықтардың сипаттамасын немесе басқа ғылыми позициялардан немесе жаңа аспектіден бұрын белгілі болған ережелерді жинақтауды қамтитын жаңа материалдан тұрады. Диссертацияда ғылыми зерттеудің бастапқы алғышарттары, оның барысы мен алынған нәтижелері көрсетіледі. Диссертацияның мазмұнында таңдап алынған тұжырымдаманың пайдасына сенімді дәлелдер келтірілуі тиіс. Оған қайшы келетін көзқарастар

жан-жақты талдауға және сыни бағалауға ұшырауы тиіс. Пікірталас және пікірталас материалы диссертацияның элементтері болып табылады.

5.4. Докторлық диссертациялардың тақырыбын бірінші семестр ішінде факультет/ҒЗИ Ғылыми кеңесі, Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымының Ғылыми кеңесі және Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымының басшысының бұйрығымен анықталады және бекітеді. Диссертациялық зерттеудің мазмұнына қызметтік пайдалануға арналған мәліметтер немесе мемлекеттік құпияларды қамтитын, сондай-ақ коммерциялық құпияны құрайтын материалдар енгізілген кезде тақырыпқа және диссертациялық зерттеуге заңнамада белгіленген тәртіппен тиісті белгі беріледі.

5.5. ДҒЗЖ нәтижелерін және (немесе) алынған ғылыми (эксперименттік) нәтижелерді немесе диссертациялық зерттеудің ғылыми негіздемесін (research proposal (ресорч пропозал) қайта бекітуді ескере отырып, докторлық диссертация тақырыбын түзетуге жол беріледі.

5.6. Докторанттың ғылыми зерттеулерінің негізгі нәтижелері «Дәрежелер беру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2011 жылғы 31 наурыздағы № 127 бұйрығына сәйкес ғылыми, ғылыми-талдамалық және ғылыми-практикалық басылымдарда жарияланады.

5.7. Диссертациялық зерттеудің мазмұны ұлттық басымдықтарды, мемлекеттік бағдарламаларды, іргелі немесе қолданбалы зерттеулер бағдарламасын іске асыруға бағытталған. Диссертация тақырыбы (ол бекітілген күні) Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия қалыптастыратын ғылымды дамыту бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға және білім беру бағдарламасына/мамандығына сәйкес келеді.

5.8. Диссертация тақырыбын таңдау кезінде мыналарды басшылыққа алу керек:

- тақырыптың өзектілігін және ғылымның, техника мен технологияның қазіргі жай-күйі мен даму перспективаларына сәйкестігін ескеру;
- әдебиетте оның даму және жарықтану дәрежесін ескеру;
- диссертациямен жұмыс барысында эксперименттік деректерді алу мүмкіндігіне негізделуі;
- материалдарында жұмыс орындалатын кәсіпорындар мен ұйымдардың мүдделері мен қажеттіліктерін басшылыққа алу.

5.9. Докторлық диссертация тақырыбының және ғылыми консультанттың біліктілігінің бекітілген талаптарға сәйкес еместігі үшін бекітілген кеңесшіні ауыстыруға және/немесе докторлық диссертация тақырыбына түзету енгізуге әкелетін жауапкершілік шығарушы кафедраға жүктеледі.

5.10. Докторант оқудан өткен ЖЖОКБҰ-ға қорғауға құжаттарды қабылдағанға дейін кафедраның немесе ЖЖОКБҰ құрылымдық бөлімшесінің ғылыми (академиялық) кеңесінің кеңейтілген отырысында диссертацияны алдын ала талқылау жүргізіледі.

5.11. Кеңейтілген отырыс өткізуден 1 (бір) ай бұрын диссертация докторанттың ғылыми зерттеу саласы бойынша ғылыми дәрежесі (ғылым докторы, ғылым кандидаты, философия докторы (PhD), бейіні бойынша доктор)

немесе философия докторы (PhD), бейіні бойынша доктор академиялық дәрежесі немесе философия докторы (PhD), бейіні бойынша доктор дәрежесі бар 2 (екі) маманға рецензияға жолданады. Рецензияда келесідей тармақтар болуы тиіс: зерттеу тақырыбының өзектілігі (оның ішінде диссертация тақырыбының ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі), ғылыми нәтижелер, олардың негізділігі мен жаңалығы, ғылыми нәтижелердің практикалық және теориялық маңыздылығы, олардың шынайылық дәрежесі, докторанттың ғылыми нәтижелер алуға жеке қатысуы, қорғауға шығарылатын ережелердің дәлелділігі, диссертация материалдарының баспасөзде толық жариялануы, диссертация мәтіні мен докторанттың жарияланымдарында заңсыз пайдаланулардың болуы, ескертулер мен ұсыныстар. Рецензиялар докторантқа кафедра отырысына дейін 5 (бес) жұмыс күнінен кешіктірілмей беріледі.

5.12. Диссертацияның орындалу орны бойынша кафедра мәжілісінде диссертацияны талқылау келесілерді қамтиды: кафедра мәжілісі төрағасының сөзі (диссертациялық зерттеу мен ғылыми кеңешілердің тақырыбын бекіту күнін, докторантура бағдарламасы шеңберіндегі ғылыми тағылымдамалардың мерзімі мен орнын, диссертация материалдарының толық жариялануын жария етеді); докторанттың сөз сөйлеуі; кафедра отырысына қатысушылардың сұрақтары - докторанттың жауаптары; шетелдік кеңесші болмаған жағдайда ғылыми кеңесшілердің сөзін оқу; рецензенттердің сөз сөйлеуі; докторанттың рецензенттердің ескертулеріне және олардың пікірлері бойынша қорытындыларына жауаптары; кафедра отырысына қатысушылардың пікірталасы; қорытынды ашық немесе жасырын дауыс берумен, қарапайым көпшілік дауыспен жүзеге асырылады. Докторант қорғауға ұсынылған диссертация бойынша ескертулерді диссертация диссертациялық кеңеске берілгенге дейін ескертулермен келіскен жағдайда жойылады.

5.13. Диссертация бойынша ұсыным беру немесе қорғауға жібермеу туралы қорытынды кафедраның және (немесе) құрылымдық бөлімшенің кеңейтілген отырысының хаттамасынан үзінді түрінде ресімделеді, отырыс төрағасы қол қояды, ғылыми кадрларды даярлау және аттестаттау басқармасының бастығы растайды және жетекшілік ететін проректор бекітеді. Қорытындыда зерттеу тақырыбының өзектілігі, ғылыми нәтижелері, олардың негізділігі мен жаңалығы, ғылыми нәтижелердің практикалық және теориялық маңыздылығы, олардың шынайылық дәрежесі, докторанттың ғылыми нәтижелер алуға жеке қатысуы, қорғауға шығарылатын ережелердің дәлелділігі. Дәреже беру ережесінің талаптарына сәйкес ғылыми басылымдарда диссертация материалдарының жариялануының толықтығы қамтылуға тиіс (егер диссертация диссертациялық жұмыс нысанында ұсынылған жағдайда), заңсыз пайдаланулардың, ескертулер мен ұсыныстардың, ұсынымдар туралы қорытындылардың немесе қорғауға ұсынымдардың болуы тиіс.

5.14. Философия докторы (PhD)/бейіні бойынша доктор дәрежесін алуға диссертацияның ұсынылатын көлемі жаратылыстану-ғылыми және техникалық бағыттағы білім беру бағдарламалары үшін 80 бетті (шамамен 34000 сөз және одан да көп) және әлеуметтік-гуманитарлық бағыттағы білім беру

бағдарламалары үшін кемінде 120 бетті (шамамен 51000 сөз және одан да көп) құрайды. Диссертацияның көлемі, әдетте, 300 беттен аспауы тиіс. Аннотация, қосымшалар және пайдаланылған дереккөздердің тізімі диссертацияның көрсетілген көлеміне кірмейді.

6. Философия докторы (PhD) бейіні бойынша доктор дәрежесін алуға арналған диссертация құрылымы

6.1. Докторант ғылыми кеңесшінің келісімі бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін диссертация құрылымын диссертация мен авторефератты рәсімдеу жөніндегі нұсқаулықтың таңдалған стиліне сәйкес бейіні бойынша доктор (Қазақстан Республикасы БҒМ ЖАК-тың 2004 жылғы 28 қыркүйектегі N377-3ж бұйрығы) немесе Американдық психологиялық қауымдастықты жариялау жөніндегі нұсқаулық (7-ші басылым) (Publication Manual of the American Psychological Association, Seventh Edition APA Style) сәйкесінше таңдай алады.

6.2. Философия докторы (PhD) бейіні бойынша доктор дәрежесін алу үшін диссертацияның құрылымдық элементтері:

- титулдық парак;
- мазмұны;
- нормативтік сілтемелер;
- анықтамалар;
- белгілер мен қысқартулар;
- кіріспе;
- негізгі бөлігі;
- қорытынды;
- пайдаланылған көздердің тізімі;
- қосымшалар.

6.3. Титулдық парак диссертацияның бірінші беті болып табылады және құжатты өңдеу және іздеу үшін қажетті ақпарат көзі болып табылады (2-қосымша). Титулдық паракта мынадай мәліметтер келтіріледі:

- диссертация орындалған ұйымның атауы;
- әмбебап ондық жіктеу индексі (ӘОЖ);
- шектеу белгісі (қажет болған жағдайда);
- диссертанттың тегі, аты, әкесінің аты;
- жұмыстың атауы;
- білім беру бағдарламасының (мамандықтың) шифры мен атауы;
- ізденетін ғылыми дәрежесі;
- ғылыми жетекшінің (консультанттың) тегі мен аты-жөні;
- орны (елі)
- қала және жыл.

Титулдық парак диссертация беттерінің жалпы нөміріне енгізіледі. Титулдық паракта бет нөмірі қойылмайды.

Титул парағында ізденушінің қара сиямен немесе тушьпен жазылған жеке

қолы болуы тиіс.

6.4. Диссертацияның бөлімдері бүкіл жұмыс шегінде араб цифрларымен нүктесіз және азбаз жол шегінісінен белгіленеді. Тармақтар әр бөлімнің шеңберінде нөмерленеді. Тармақтың нөмірі бөлімнің нөмірлерінен және нүктемен бөлінген тармақша нөмерімен белгіленеді. Тармақ нөмірінің соңындағы нүкте қойылады. Бөлімдер мен тармақтар бір немесе бірнеше тармақшадан тұруы мүмкін.

Диссертацияның мазмұны кіріспеден, реттік нөмірлерден және барлық бөлімдердің, тармақтардың атауларынан, қорытындыдан, пайдаланылған көздердің тізімінен және диссертацияның осы элементтері басталатын беттердің нөмірлері көрсетілген қосымшалардың атауынан тұрады (3-қосымша).

6.5. Нормативтік сілтемелер құрылымдық элементі диссертация мәтінінде сілтеме берілген стандарттар тізбесін қамтиды. Сілтеме стандарттарының тізбесі «Осы диссертацияда философия докторы (PhD)/бейіні бойынша доктор дәрежесін алу үшін мынадай стандарттарға сілтемелер пайдаланылды» деген сөздерден басталады. Тізбеге стандарттардың белгіленуі және олардың атаулары белгілердің тіркеу нөмірлерінің өсу тәртібімен енгізіледі.

6.6. «Анықтамалар» құрылымдық элементі диссертацияда пайдаланылатын терминдерді нақтылау немесе белгілеу үшін қажетті анықтамаларды қамтиды. Анықтамалар тізбесін «Осы диссертацияда тиісті анықтамалары бар мынадай терминдер қолданылады» деген сөздерден бастайды.

6.7. Белгілер мен қысқартулар құрылымдық элементі диссертацияда қолданылатын белгілер мен қысқартулардың тізбесін қамтиды. Белгілер мен қысқартуларды жазу келтіру тәртібімен жүргізіледі оларды диссертация мәтінінде немесе алфавиттік тәртіппен толық жазылуы және түсіндірілуі тиіс. Анықтамаларға, белгілерге және қысқартуларға «Анықтамалар, белгілер және қысқартулар» деген бір құрылымдық элементте келтіруге болады.

6.8. Кіріспеде шешілетін ғылыми немесе ғылыми-технологиялық проблеманың (міндеттердің) қазіргі жай-күйін бағалау, тақырыпты әзірлеу үшін негіздеме мен бастапқы деректер, осы ғылыми-зерттеу жұмысын жүргізу қажеттілігінің негіздемесі, әзірлеудің жоспарланған ғылыми-техникалық деңгейі туралы, патенттік зерттеулер туралы мәліметтер және олардан қорытындылар, диссертацияны метрологиялық қамтамасыз ету туралы мәліметтер қамтылуы тиіс. Кіріспеде тақырыптың өзектілігі мен жаңалығы, осы жұмыстың басқа ғылыми-зерттеу жұмыстарымен байланысы көрсетілуге, сондай-ақ зерттеудің мақсаттары, объектісі мен мәні, міндеттері, тұтастай алғанда ғылыми-зерттеу жұмысын орындаудағы олардың орны келтірілуге, әдіснамалық база, қорғауға шығарылатын қағидаттар көрсетілуге тиіс. **Қорғауға шығарылатын негізгі тұжырымдар** - бұл тиісті саладағы жаңа білімді білдіретін дәлелденген ғылыми гипотезалар, тұжырымдамалар немесе қорытындылар (**1-қосымшада** қорғауға шығарылатын негізгі ережелерді тұжырымдау жөніндегі ұсынымдар бар).

6.9. Философия докторы (PhD)/бейіні бойынша доктор дәрежесін алуға арналған диссертацияның негізгі бөлігі кемінде үш тараудан тұруы тиіс және төмендегілерді қамтиды:

- зерттеу бағытын негіздеуді, міндеттерді шешу әдістерін, оларды салыстырмалы бағалауды, ғылыми-зерттеу жұмысын жүргізудің таңдалған жалпы әдістемесін сипаттауды қамтитын зерттеу бағытын таңдау;

- теориялық зерттеулердің сипаты мен мазмұнын айқындауды, зерттеу әдістерін, есептеу әдістерін, эксперименттік жұмыстарды жүргізу қажеттілігінің негіздемесін, әзірленген объектілердің әрекет ету қағидаттарын, олардың сипаттамаларын қоса алғанда, теориялық және (немесе) эксперименттік зерттеулер процесі;

- қойылған міндеттерді шешудің толықтығын бағалауды және жұмыстың одан арғы бағыттары бойынша ұсыныстарды, алынған нәтижелердің дұрыстығын бағалауды және оларды отандық және шетелдік жұмыстардың ұқсас нәтижелерімен салыстыруды қамтитын зерттеулер нәтижелерін қорыту және бағалау.

6.10. Философия докторы (PhD)бейіні бойынша доктор дәрежесін алу үшін диссертация қорытындысында болуы тиіс:

- диссертациялық зерттеулердің нәтижелері бойынша қысқаша қорытындылар;

- қойылған міндеттер шешімдерінің толықтығын бағалау;

- нәтижелерді нақты пайдалану бойынша ұсынымдар мен бастапқы деректерді әзірлеу;

- енгізудің техникалық-экономикалық тиімділігін бағалау;

- осы саладағы үздік жетістіктермен салыстырғанда орындалған жұмыстың ғылыми деңгейін бағалау.

6.11 Соңғы 10 жылда жарияланған (егер өзгеше зерттеу тақырыбының ерекшелігіне байланысты болмаса) көздерді басымдықпен пайдалану ұсынылады. Бұл ғылыми шолудың өзектілігі мен қазіргі заманға сай болуын қамтамасыз етеді. Олардың іргелі сипаты болған немесе қаралып отырған проблема бойынша неғұрлым жана деректер болмаған жағдайда неғұрлым ерте көздерді пайдалануға жол беріледі. диссертация жазу кезінде пайдаланылған дереккөздер туралы мәліметтерді қамтуы тиіс. (4-қосымша).

6.12. «Қосымша» құрылымдық элементіне қандай да бір себептермен негізгі бөлімге енгізілмейтін, орындалған диссертацияға байланысты материалдарды қосу ұсынылады.

Қосымшаға мыналар қосылуы мүмкін:

- аралық математикалық дәлелдер, формулалар мен есептеулер;

- қосалқы сандық деректер кестелері;

- сынақ хаттамалары;

- эксперименттер, өлшеулер мен сынақтар жүргізу кезінде қолданылатын аппаратура мен аспаптардың сипаттамасы;

- диссертациялық жұмысты орындау процесінде әзірленген ЭЕМ шешетін міндеттердің нұсқаулықтары, әдістемелері, алгоритмдері мен бағдарламаларын сипаттау;

- қосалқы сипаттағы иллюстрациялар (фотосуреттер);

- диссертациялық жұмысты (немесе оның бір бөлігін) ғылыми-техникалық кеңесте қарау хаттамасы;

- диссертациялық жұмыс нәтижелерін енгізу актілері және т.б.

Барлық қосымшаларға сілтемелер берілуі қажет. Қосымшалар диссертация мәтінде сілтемелер ретімен орналастырылады. Әрбір қосымшаны беттің ортасында «Қосымша» деген сөзді, оның белгіленуі мен дәрежесін көрсете отырып, жаңа беттен бастау керек. Қосымшада бас әріппен жеке жолмен мәтінге қатысты симметриялы жазылатын тақырып болуы тиіс.

Қосымшалар А-дан бастап орыс алфавитінің бас әріптерімен белгіленеді, оған Ё, З, Й, О, Ч, Ь, Ы, Ю әріптері қосылмайды. Қосымша деген сөзден кейін оның ретін білдіретін әріп жазылады. І, О әріптерін қоспағанда, қосымшаларды латын алфавиті әріптерімен белгілеуге жол беріледі.

6.13. Философия докторы (PhD)/бейіні бойынша доктор дәрежесін алу үшін диссертацияда қабылданған шешімдер, барлық деректердің дәлдігі мен объективтілігі үшін докторант - диссертация авторы және ғылыми консультанттар жауапты болады.

7. Диссертацияны рәсімдеу жөніндегі нұсқаулықтың талаптарына сәйкес философия докторы (PhD)\бейіндік бойынша доктор алуға диссертацияны рәсімдеу ережесі

7.1. Диссертация кез келген баспа тәсілімен жазу машинкасында немесе компьютерде және принтерде А4форматтағы ақ қағаз парағының жағына бір аралық арқылы жазылады. Шрифт – New Times Roman, кегль 14.

7.2. Диссертация мәтінін өрістердің келесідей өлшемдерін сақтай отырып басу керек: оң жағы - 10 мм, жоғарғы жағы - 20 мм, сол жағы - 30 мм және төменгі жағы - 20 мм. Абзацтық шегініс жұмыстың бүкіл мәтіні бойынша бірдей және 1,25 см-ге тең болуы тиіс.

Белгілі бір терминдерге, формулаларға, теоремаларға назар аударудың компьютерлік мүмкіндіктерін пайдалануға рұқсат етіледі.

7.3. Орындалу тәсіліне қарамастан басылған мәтіннің сапасы және иллюстрацияларды, кестелерді, басып шығаруларды безендіру оларды нақты көрсету талабын қанағаттандыруы тиіс.

7.4. Диссертацияны дайындау кезінде бүкіл көлемі бойынша бейненің біркелкі тығыздығы мен нақтылығын сақтау қажет. Барлық сызықтар, әріптер, цифрлар мен белгілер диссертацияның бүкіл мәтіні бойынша бірдей контраст болуы тиіс.

7.5. Диссертацияда тектер, мекемелердің, ұйымдардың, фирмалардың, атаулары, бұйымдардың атауы және басқа да жалқы есімдер түпнұсқа тілінде келтіріледі. Меншікті атауларды транслитерациялауға және ұйымдардың атауларын жазу тіліне аударуға жол беріледі.

7.6. «Мазмұны», «Кіріспе», «Қорытынды», «Пайдаланылған әдебиеттер тізімі» құрылымдық элементтерінің атаулары жұмыстың құрылымдық элементтерінің тақырыптары болып табылады. Құрылымдық элементтердің

тақырыптарын жолдың ортасында соңында нүктесіз, бас әріптермен, астын сызбай орналастыру керек. Диссертацияның әрбір құрылымдық элементі жаңа беттен басталады.

7.7. Диссертация бөлімдерге және тармақтарға бөлінеді. Әрбір бөлім мен тармақта аяқталған ақпарат болуы тиіс. Бөлімдердің атаулары жиынтығында философия докторы (PhD)/бейіні бойынша доктор дәрежесін алуға арналған диссертацияның тақырыбын ашуы тиіс, ал тармақтардың атаулары жиынтығында тиісті бөлімді ашуы тиіс.

7.8. Бөлімдер мен тармақтардың атаулары олардың мазмұнын анық және қысқаша көрсетуі тиіс. Бөлімдер мен тармақтардың атауларын абзацтан бас әріппен, соңында нүктесіз, жартылай қалың әріппен сызбай басып шығару керек. Егер атау екі сөйлемнен тұрса, оларды нүктемен бөледі.

7.9. Беттерді қосымшаларды қоса алғанда, диссертацияның бүкіл мәтіні бойынша толассыз нөмірлеуді сақтай отырып, араб цифрларымен нөмірлеу керек. Беттің нөмірі беттің төменгі бөлігінің ортасына нүктесіз қойылады.

7.10. Титул парағы беттердің жалпы нөмірлеріне енгізіледі. Титулдық парақта бет нөмірі қойылмайды.

7.11. Жеке парақтарда орналасқан иллюстрациялар мен кестелер беттердің жалпы нөмірленуіне қосылады. А3 форматындағы парақтағы иллюстрациялар, кестелер бір бет ретінде ескеріледі.

7.12. Бөлімдердің бүкіл құжат шегінде нүктесіз араб цифрларымен белгіленген және абзацтық шегіністен жазылған реттік нөмірлері болуы тиіс.

Үлгі

1 ТҮРЛЕРІ ЖӘНЕ НЕГІЗГІ ӨЛШЕМДЕРІ

- 1.1 } Құжаттың бірінші бөлімінің
- 1.2 } тармақтарын нөмірлеу
- 1.3 }

2 ТЕХНИКАЛЫҚ ТАЛАПТАР

- 2.1 } Құжаттың екінші бөлімінің тармақтарын
- 2.2 } нөмірлеу
- 2.3 }

7.13. Әрбір бөлімді жаңа парақтан бастау керек. Бір бөлімнің ішіндегі тармақтар мәтіннен екі жолға ауытқумен өзара бөлінеді.

7.14. Иллюстрацияларды (сызбалар, карталар, графиктер, схемалар, диаграммалар, фотосуреттер) тікелей алғаш рет айтылған мәтіннен кейін немесе келесі бетте орналастыру керек. Иллюстрациялар компьютерлік орындауда,

оның ішінде түрлі-түсті болуы мүмкін. Барлық иллюстрацияларға сілтемелер берілуі тиіс.

7.15. Сызбалар, графиктер, диаграммалар, иллюстрациялар бірыңғай конструкторлық құжаттама жүйесінің (ЕСКД) мемлекеттік стандарттарының талаптарына сәйкес болуы тиіс.

7.16. Қосымшалардың иллюстрацияларынан басқа иллюстрацияларды араб цифрларымен толассыз нөмірлеу керек.

Егер бір сурет болса, онда ол «Сурет 1» деп белгіленеді, «Сурет» сөзі және оның атауы жолдың ортасында орналасады (5-қосымша).

7.17. Иллюстрацияларды бөлім шегінде нөмірлеуге жол беріледі. Бұл жағдайда иллюстрацияның нөмірі нүктемен бөлінген бөлімнің нөмірінен және иллюстрацияның реттік нөмірінен тұрады. Мысалы: Сурет 1.1

7.18. Қажет болған жағдайда иллюстрациялардың, атауы және түсіндірме деректері болуы мүмкін (сурет астындағы мәтін). «Сурет» деген сөз және оның атауы түсіндірме деректерден кейін орналастырылады және былайша орналастырылады: Сурет 1 - Банк жүйесінің құрылымы.

Егер суреттің атауы бірнеше жолдан тұрса, онда ол бір жоларалық аралықтан кейін жазылады. Суреттің атауы бас әріппен соңында нүктесіз жазылады.

7.19. Иллюстрацияларға сілтеме жасау толассыз нөмірлеу кезінде «Сурет 2 сәйкес» және бөлімнің шегінде нөмірлеу кезінде «Сурет 1.2 сәйкес» жазылуы керек.

7.20. Кестелер жақсы көрнекілік және көрсеткіштерді салыстырудың қолайлылығы үшін қолданылады. Кестенің атауы оның мазмұнын көрсетуі, нақты, қысқа болуы тиіс. Кестенің атауын «Кесте 1 - Банк жүйесінің құрылымы» форматындағы «Кесте 1» деген сөздерден кейін абзацтық шегініссіз сол жаққа қарай орналастыру керек. Кестенің атауы бас әріппен, соңында нүктесіз келтіріледі.

7.21. Кестені тікелей ол алғаш рет айтылған мәтіннен кейін немесе келесі бетке орналастыру керек.

7.22. Барлық кестелерге диссертацияда сілтемелер болуы тиіс. Сілтеме жасағанда нөмірін көрсете отырып, «Кесте» деп жазу керек.

7.23. Жолдар саны көп кестені басқа параққа (бетке) көшіруге жол беріледі. Кестенің бір бөлігін басқа параққа (бетке) көшіру кезінде «Кесте» сөзі, оның нөмірі мен атауы кестенің бірінші бөлігінің сол жағында бір рет көрсетіледі, басқа бөліктерінің үстіне «Жалғасы» сөзі жазылады және кестенің нөмірі көрсетіледі, мысалы: «Кесте 1 жалғасы». Кестенің бөлігін жылжытқанда кестені шектейтін төменгі көлденең сызық жүргізілмейді. Бағандары көп кестені қосымшаға енгізу орынды.

7.24. Егер кестенің әртүрлі жолдарында (бағандарында) қайталанатын мәтін бір сөзден тұрса, онда оны бірінші жазудан кейін тырнақшалармен ауыстыруға жол беріледі; егер екі және одан да көп сөзден тұратын болса, онда оны бірінші қайталау кезінде «сол сияқты» деген сөздермен, ал одан әрі - тырнақшалармен ауыстырады. Егер алдыңғы сөз тіркесі келесі сөз тіркесі болып

табылса, онда оны «сол сияқты» деген сөздермен ауыстыруға және қосымша мәліметтер қосуға жол беріледі.

Қайталанатын сандардың, маркалардың, белгілердің, математикалық және химиялық символдардың орнына тырнақшалар қоюға жол берілмейді. Егер сандық немесе басқа деректер кестенің қандай да бір жолында келтірілмесе, онда оған сызық қойылады.

7.25. Қосымшалар кестелерін қоспағанда, кестелерді араб цифрларымен аралық нөмірлеумен нөмірлеу керек.

7.26. Кестелерді бөлім шегінде нөмірлеуге жол беріледі. Бұл жағдайда кестенің нөмірі нүктемен бөлінген бөлім нөмірінен және кестенің реттік нөмірінен тұрады.

7.27. Кестенің бағандары мен жолдарының тақырыптарын бас әріппен жеке санда, ал бағандардың тармақтары кіші әріппен, егер олар тақырыппен бір сөйлемді құраса, немесе егер олар дербес мәнге ие болса, бас әріппен жазу керек. Кестенің тақырыптары мен тармақтарының соңына нүкте қойылмайды.

7.28. Кестелер әдетте сол, оң және төменнен сызықтармен шектеледі. Кестедегі шрифт өлшемін мәтіннен кіші қолдануға болады. Бағандардың тақырыптары, әдетте, кестенің жолдарына параллель жазылады. Қажет болған жағдайда бағандардың тақырыптарын перпендикулярлы орналастыруға жол беріледі. Кестелер кестенің қалған бөлігінен сызықпен бөлінуі тиіс.

7.29. «Ескерту» сөзін абзац жолдың бас әрпімен басу керек және астын сызбау керек.

Егер мәтіннің, кестенің немесе графикалық материалдың мазмұнына түсіндірме немесе анықтамалық деректер қажет болса, ескертулер келтіріледі.

Ескертулерді тікелей мәтіндік, графикалық материалдан кейін немесе осы ескертулер жататын кестеде орналастыру керек. Егер ескерту бір болса, онда «Ескерту» деген сөзден кейін сызықша қойылады және ескерту бас әріппен басылады. Бір ескерту нөмірленбейді.

Бірнеше ескертулер нүкте қойылмай араб цифрларымен ретімен нөмірленеді. Кестеге ескерту кестенің соңын білдіретін сызықтың үстінде орналастырылады.

7.30. Формулалар мен теңдеулерді мәтіннен жеке жолға бөлу керек. Әрбір формуладан немесе теңдеуден жоғары және төмен кемінде бір бос жол қалдырылуы тиіс. Егер теңдеу бір жолға сыймаса, онда ол теңдік белгісінен кейін (=) немесе қосу (+), алу (-), көбейту ($\times$), бөлу ($:$) немесе басқа математикалық белгілерден кейін көшірілуі тиіс, бұл ретте келесі жолдың басында белгі қайталанатын.

Символдар мен сандық коэффициенттер мәндерін түсіндіруді формуланың тікелей астында олар формулада берілген кезектілікпен келтірген жөн. Әрбір символдың және сандық коэффициенттің мәнін жаңа жолдан келтіру қажет. Түсіндірменің бірінші жолы абзацтан қос нүктесіз «қайда» сөзінен басталады.

Формулаларды жолдың ортасына орналастыру және бір жолда шеткі оң жақ қалпында дөңгелек жақшада бүкіл жұмыс шегінде араб сандарымен реттік нөмірлеумен белгілеу керек.

7.31. Мәтіндегі формуланың реттік нөмірлеріне сілтемелер жақшада беріледі. Мысалы: (1) формуласында.

7.32. Бөлім шегінде формулаларды нөмірлеуге жол беріледі. Бұл жағдайда формуланың нөмірі бөлімнің нөмірінен және нүктемен бөлінген формуланың реттік нөмірінен тұрады, мысалы (3.1).

7.33. Пайдаланылған көздерге сілтемелерді төрт бұрышты жақшаларда келтірген жөн.

7.34. Дереккөздер туралы мәліметтерді мәтіндегі дереккөздерге сілтемелердің пайда болу тәртібімен орналастыру, араб цифрларымен нүктесіз нөмірлеу және абзацтық шегіністен басып шығару керек.

7.35. Қосымшалар осы диссертацияның жалғасы ретінде оның келесі парақтарында ресімделеді.

7.36. Мәтінде барлық қосымшаларға сілтемелер берілуі тиіс. Қосымшалар мәтінде оларға сілтеме ретімен орналастырылады.

7.37. Әрбір қосымшаны беттердің ортасында «ҚОСЫМША» деген сөзді және оның белгісін көрсете отырып, жаңа беттен бастау керек.

Қосымшада бас әріппен, жартылай қалың шрифтпен, жол ортасында соңындағы нүктесіз жеке жолмен жазылатын тақырып болуы тиіс. Егер диссертацияның бір қосымшасы болса, онда оны белгілеуге жол беріледі.

7.38. Қосымшалардың қалған бөлігімен ортақ парақтардың толассыз нөмірленуі тиіс.

8. APA Style халықаралық дәйексөз стилінің талаптарына сәйкес философия докторы (PhD) бейіндік бойынша доктор дәрежесін алуға диссертацияны рәсімдеу қағидалары

8.1. APA Style халықаралық дәйексөз стилінің талаптарына сәйкес философия докторы (PhD) бейіні бойынша доктор дәрежесін алуға арналған диссертация компьютерді және принтерді пайдалана отырып, А4 форматындағы ақ қағаз парағының бір жағында екі рет аралықта басу тәсілімен орындалуы тиіс. Қаріп - Times New Roman, кәдімгі, кегль 12.

8.2. Мәтінді өрістердің мынадай өлшемдерін сақтай отырып басу керек: сол жағы - 25.4 мм, жоғарғы жағы - 25.4 мм, оң жағы - 25.4 мм және төменгі жағы - 25.4 мм. Мәтінді түзету - сол жақ шетімен, азат жол шегінісі - 1.27 см.

8.3. Орындалу тәсіліне қарамастан басылған мәтіннің сапасы және иллюстрацияларды, кестелерді, басып шығаруларды безендіру оларды нақты көрсету талабын қанағаттандыруы тиіс.

8.4. Диссертацияны дайындау кезінде бүкіл көлемі бойынша бейненің біркелкі тығыздығы мен нақтылығын сақтау қажет. Барлық сызықтар, әріптер, цифрлар мен белгілер диссертацияның бүкіл мәтіні бойынша бірдей қарама-қарсы болуы тиіс.

8.5. Диссертацияда мекемелердің, ұйымдардың, фирмалардың атауы, бұйымдардың атауы және басқа да жалқы есімдерді түпнұсқа тілінде келтіріледі. Жалқы есімдерді транслитерациялауға және ұйымдардың атауларын жазу тіліне аударуға жол беріледі.

8.6. «Мазмұны», «Кіріспе», «Қорытынды», «Пайдаланылған әдебиеттер тізімі» құрылымдық элементтерінің атаулары жұмыстың құрылымдық элементтерінің тақырыптары болып табылады. Құрылымдық элементтердің тақырыптарын жолдың ортасында соңында нүктесіз, бас әріптермен, астын сызбай орналастыру керек. Диссертацияның әрбір құрылымдық элементі жаңа беттен басталады. Тараулардың атаулары беттің ортасында қалың шрифтпен жазылады, тармақтардың атаулары сол жақ шетімен тегістеледі және қалың шрифтпен жазылады.

8.7. Диссертацияны бөлімдерге және тармақтарға бөлу керек. Әрбір бөлім мен тармақтың атауында аяқталған ақпарат болуы тиіс.

8.8. Бөлімдердің атаулары жиынтығында философия докторы (PhD)/бейіні бойынша доктор дәрежесін алуға арналған диссертацияның тақырыбын ашуы тиіс, ал тармақтардың атаулары жиынтығында тиісті бөлімді ашуы тиіс.

8.9. Бет нөмірі парақтың жоғарғы оң жақ бұрышына нүктесіз қойылады.

8.10. Кестелерді, суреттерді, графиктерді безендіру 7th Edition APA Style ұсынымдарына сәйкес жүзеге асырылады <https://apastyle.apa.org/>.

8.11. Мәтіндегі сурет келесі элементтерден тұрады:

- нөмір - сурет нөмірі (мысалы, Сурет 1) сурет атауының үстінде және қалың шрифтпен бейнеленеді. Суреттер жұмыста кездесетін тәртіппен нөмірленеді;

- атауы - Сурет тақырыбы сурет нөмірімен екі аралықпен нөмерден кейінгі жолда көрсетіледі. Суреттің атауы қысқа және сыйымды болуы және бас әріппен курсивпен жазылуы тиіс;

- сурет - суреттің бөлігі - бұл график, диаграмма, фотосурет, сурет немесе басқа да иллюстрация. Сурет бейнесінде мәтін (мысалы, осьтік белгілері) пайда болса, Calibri, Arial немесе Lucida Sans Unicode шрифтін қолдану керек, кегль 8-ден 14-ке дейін;

- аңыз - сурет аңызы бар болса, сурет шегінің ішінде орналасуы және суретте пайдаланылатын кез келген символдарды түсіндіруі тиіс.

8.12. Суреттер анық болуы, қарапайым өлшем бірліктері көрсетілуі, осьтері анық белгіленуі, суреттегі элементтер анық белгіленуі немесе түсіндірілуі тиіс. APA стиліндегі қағаздағы фигураларды жасау үшін графикалық бағдарламалық жасақтаманы пайдалану қажет. Мысалы, мәтін редакторының (мысалы, Microsoft Word немесе Excel) немесе Photoshop немесе Inkscape сияқты арнайы бағдарламалардың кіріктірілген графикалық мүмкіндіктерін пайдалану қажет.

8.13. Кестелер жұмыс мәтінінде орналастырылады немесе Қосымшаға енгізіледі.

8.14. Диссертация мәтініндегі кесте мынадай элементтерден тұрады:

- нөмірі - кестенің нөмірі (мысалы, Кесте 1) тақырып пен кесте мәтінінің үстінде қалың шрифтпен көрсетіледі. Кестелер жұмыста кездесетін тәртіппен нөмірленеді.

- атауы - кестенің атауы кестенің нөмірімен екі аралықта нөмердің астындағы жолда көрсетіледі. Кестенің атауы қысқа және сыйымды болуы және бас әріппен курсивпен жазылуы тиіс.

- тақырыптар - кестелер деректердің сипаты мен орналасуына байланысты әртүрлі тақырыптарды қамтуы мүмкін. Барлық кестелерде баған тақырыптары болуы тиіс. Бағандардың тақырыптары ортада орналастырылуы және бас әріппен жазылуы тиіс.

8.15. Кестеде бір, бір жарым немесе екі есе аралық қолданылады. Мәтін сол жақ шетімен тураланады. Әдетте, кестедегі деректер ортада орналастырылады, бірақ егер бұл мәтіннің ыңғайлы оқылуын жақсартса (әсіресе ұяшықтарда мәтіннің үлкен көлемі болса) сол жақ шетімен тегістеуге жол беріледі.

8.16. Кестедегі шектерді немесе сызықтарды пайдалануды шектеу қажет. Баған тақырыптарының астында кестенің жоғарғы және төменгі жақтауларын пайдалану қажет. Жиындарды немесе басқа жиынтық ақпаратты қамтитын жолды кестедегі басқа жолдардан бөлу үшін шекараны пайдалануға да рұқсат етіледі. Деректерді бөлу үшін тік жиектер пайдаланылмайды және кестенің әрбір ұяшығының айналасындағы жиектер пайдаланылмайды. Кесте элементтері арасындағы өзара байланысты нақтылау үшін бағандар мен жолдар арасындағы аралықтарды және қатаң теңестіруді пайдалану қажет.

8.17. Егер кесте бір беттен ұзын болса, тақырып жолы екінші және келесі беттерде қайталануы үшін мәтіндік редактордың кесте функциясы пайдаланылады. Егер кесте ұзындығы қзын болса және бір бетке сыймаса, ұзын ұзындығы кестесі бар бетте альбомдық бағдарды пайдалануға болады.

8.18. Әдебиеттер тізімі әліппе тәртібімен ұсынылады. Әдебиеттер тізіміне мәтінде келтірілетін жұмыстар ғана енгізіледі. Мәтіндегі дәйексөз жұмыстарына сілтемелер жақша ішінде беріледі. Мәтіндегі сілтемелер мен әдебиеттер тізімі таңдалған дәйексөз стилі бойынша нұсқаулық талаптарына сәйкес ресімделеді. Ішкі мәтіндік сілтемелер мен пайдаланылған әдебиеттер тізімі диссертацияларға арналған 7th Edition APA Style талаптарына сәйкес ресімделеді.

9. Философия докторы (PhD)/бейіндік бойынша доктор дәрежесін алуға арналған диссертацияның орындалу дербестігін қамтамасыз ету тәртібі

9.1. Диссертацияны докторант ғылыми консультанттардың басшылығымен дербес орындайды.

9.2. Плагиат (кірме) деп философия докторы (PhD)/бейіні бойынша доктор дәрежесін ізденуге арналған диссертацияда дереккөзге сілтеме жасамай немесе сілтемелер бола отырып, бірақ кірме сөз көлемі мен сипаты жұмыстың немесе оның қандай да бір бөлімдерінің дербестігіне күмән келтіргенде, қағаз немесе электрондық тасымалдағышта жарияланған бөтен мәтінді пайдалану түсініледі.

9.3. Плагиат деп негізгі мәтіннің сөзбе-сөз баяндалуы, сондай-ақ алынған мәтіннің мазмұнын өзгертпей сөздер мен өрнектерді ауыстыру арқылы бөтен мәтіннің парафраз-баяндалуы танылады.

9.4. Диссертацияда төмендегілер сілтемелермен белгіленеді:

- 1) толық шығыс деректерін көрсете отырып, дәйектелген материалдардың немесе жекелеген нәтижелердің көздері;
- 2) докторант дербес немесе тең авторлықта алған әзірлемелерге қорғау құжаттары;
- 3) докторанттың диссертация тақырыбы бойынша дербес немесе тең авторлықпен орындаған ғылыми жұмыстары;
- 4) пайдаланылған жасанды интеллект технологиялары.

Диссертацияда плагиат анықталған жағдайда диссертациялық кеңес қайта қорғау құқығынсыз теріс шешім қабылдайды.

9.5. Диссертация кафедраның кеңейтілген мәжілісінің алдында кірме материалдың болуын тексеру үшін беріледі. Диссертацияны плагиатқа тексеру тәртібі «Білім алушылардың мәтіндік құжаттарды алып пайдаланудың бар жоғын тексеру туралы ережемен» реттеледі.

9.6. Докторанттың диссертация қорғауға жіберуге өтініші диссертациялық кеңеске келіп түскеннен кейін ғылыми хатшы немесе диссертациялық кеңестің төрағасы диссертацияны авторға сілтеме жасамай кірме материалдың бар-жоғын тексереді. Диссертацияның түпнұсқалығының (бірегейлігінің) сыни минимумы әрбір диссертациялық кеңесте белгіленеді және кемінде 75% -ды құрайды.

9.8. Диссертациялық кеңес қорғауға қабылданғаннан кейін 10 (он) жұмыс күні ішінде диссертацияны докторанттың отандық және халықаралық деректер базасы бойынша плагиатты пайдалануын тексеру үшін «Ұлттық мемлекеттік ғылыми-техникалық сараптама орталығы» акционерлік қоғамына (бұдан әрі - ҒТҰО) жібереді. Плагиатқа пайдаланылған әдебиеттер тізімі мен титул тексерілмейді.

ҒТҰО диссертация мәтінін келіп түскен күннен бастап 10 (он) жұмыс күні ішінде өзінің интернет-ресурсында ашық түрде орналастыруды қамтамасыз етеді. Диссертация тұрақты негізде қолжетімді болады.

Мемлекеттік құпияларды немесе қызмет бабында пайдалану үшін мәліметтерді қамтитын диссертацияларды докторанттың алған материалды авторға және алған дереккөзіне сілтеме жасамай пайдалануына тексеру ҒТҰО-та немесе Қазақстан Республикасының прокуратура органдарына және Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрлігіне қарасты Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздік органдарына, Қазақстан Республикасының Ішкі істер министрлігіне ведомстволық бағынысты әскери, арнаулы оқу орындарында және (немесе) ғылыми ұйымдарда комиссиялық түрде жүргізіледі.

9.9. Ереженің талаптарына сәйкес тексеруден өтпеген диссертация қорғауға жіберілмейді.

9.10. ҒТҰО анықтамасында, ресми рецензенттердің пікірлерінде және диссертациялық кеңестің интернет-ресурсындағы ресми емес пікірлерінде көрсетілген плагиат фактілері болған жағдайда Диссертациялық кеңес комиссиясы диссертацияны плагиатқа тексеруді жүзеге асырады. Тексеру нәтижелері туралы қорытынды диссертациялық кеңеске диссертация қорғауға дейін 8 (сегіз) жұмыс күнінен кешіктірілмей ұсынылады.

ҚОСЫМША 1

Қорғауға шығарылатын негізгі тұжырымдар қалыптастыру жөніндегі ұсынымдар

Қорғауға шығарылатын негізгі тұжырымдар - бұл тиісті саладағы жаңа білімді білдіретін дәлелденген ғылыми гипотезалар, тұжырымдамалар немесе қорытындылар болып табылады.

Қорғауға шығарылатын негізгі тұжырымдар:

- 1) толыққанды сөйлем (пайымдау) түрінде құрылып, баяндауыш (етістік) қамтуы керек;
- 2) тексеруге келетін болуы қажет;
- 3) тәжірибелік түрде жоққа шығарылу мүмкіндігі болуы тиіс;
- 4) маманға диссертациядан бөлек, өз алдына түсінікті болуы керек;
- 5) қажет болған жағдайда, оны тексеруге жеткілікті негізгі ақпаратты қамтуы тиіс, оның ішінде ұсынылған ереже қай зерттеу нысанына қатысты және қандай жағдайда дұрыс екенін көрсету қажет (яғни, пайымдаудың шынайы болу шарттарын анықтау).

Қорғауға шығарылатын негізгі тұжырымдарды келтірген кезде келесілерді болдырмау тиіс:

- зерттеудің мақсатын, тақырыбын немесе міндеттерін жай қайталау («Жұмыста зерделенеді»);
- нақтылаусыз жалпы сөз тіркестері («Көмірден синтез-газ алудың технологиялық схемасы»);
- қорытындысыз нәтижелерді атап өту;
- маңызы түсіндірілмеген шамадан тыс техникалық егжей-тегжейлер келтіру.

Ғылыми бағыттар бойынша қорғауға шығарылатын ережелердің мысалдар кестесі:

Ғылыми бағыт	Үлгі
Жаратылыстану және техникалық ғылымдар	
Химия	2021 жылы Алматы қаласы ауасындағы бензо(а)пиреннің орташа жылдық концентрациясы 15 нг/м^3 құрайды.
Математика	Үшінші текті шекаралық шарттармен Навье–Стокс теңдеулерін шешуге арналған, соңғы элементтер әдісі мен Галеркин әдісін біріктіре қолдануға негізделген сандық әдіс, есептеу дәлдігін дәстүрлі екінші ретті сұлбалармен салыстырғанда 17%-ға арттырады.
Физика	Ұзақтығы 10 нс-тан аз лазерлік сәулеленумен мырыш оксидінің жұқа қабыршықтарын өңдеу кезінде кристаллит өлшемі 30–50 нм болатын нанокұрылымдар түзіледі, бұл көрінетін диапазонда фотолюминесценцияны 40%-ға арттырады.
Биология	<i>Rhodiola rosea</i> сығындысын егеуқұйрық бауыры жасушаларының қоректік ортасына қосу каталаза ферментінің антиоксиданттық белсенділігін 25%-ға арттырады, бұл қосылыстың жасушалық деңгейде адаптогендік қасиеттерін растайды.
География	Қазақстанның аридті ландшафттарының шекарасы солтүстік-шығысқа қарай орта есеппен 110 км-ге

	жылжыды, бұл орташа жылдық температураның 1,3 °С-қа жоғарылауымен және оңтүстік аймақтарда жауын-шашынның азаюымен байланысты..
Инжиниринг	Жүктеме өзгерген кезде өтпелі процестің уақытын 30%-ға қысқартатын және артық реттеуді азайтатын тұтылмаған логика негізіндегі тұрақты ток электр жетегін бейімделген басқару алгоритмі әзірленді.
Әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдар	
Экономика ғылымдары	Аймақтардағы салықтық децентрализацияның артуы кәсіпорындардың инновациялық белсенділігін 15%-ға арттыруға ықпал етеді.
Заң ғылымдары	Цифрлық активтерді азаматтық құқық объектілері ретінде тану смарт-келісімшарттарды қолданатын мәмілелердің құқықтық қорғалу деңгейін арттырады.
Филология	Қазақ мақал-мәтелдерін орыс тіліне аудару барысында 70% жағдайда сөзбе-сөз аударма мәдени-мағыналық жүктемені бұрмалайды..
Педагогика	Жеке білім беру траекторияларына негізделген аралас оқыту (blended learning) моделін енгізу педагогикалық мамандықтар студенттерінің академиялық уәжін 28%-ға арттырады.
Социология	Қазақстанда заң жобаларын қоғамдық талқылау процесіне үкіметтік емес ұйымдардың қатысуы азаматтардың қабылданатын шешімдердің заңдылығын (легитимдігін) қабылдау деңгейін 20%-ға арттырады.
Тарих	Мұрағат деректерін талдау 1965 жылғы КСРО экономикалық реформалары өнеркәсіпті аймақтық деңгейде басқарудың децентрализациясына ықпал еткенін көрсетеді..
Медицина	Темекіге тәуелді науқастарға құрылымдық араласу жүргізу бір жылдан кейін темекіні тастау ықтималдығын 50%-ға арттырады.

ҚОСЫМША 2

Диссертацияның титул парағы

ӘОЖ

(диссертация орындалған ұйымның атауы)

Қолжазба құқығында

ТЕГІ, АТЫ, ӘКЕСІНІҢ АТЫ

Диссертацияның атауы

Шифр және мамандық атауы

(Ғылыми қызметкерлер мамандықтарының номенклатурасы бойынша беріледі)

Ғылыми дәреже алуға диссертация

ғылым докторы (кандидаты)

Ғылыми кеңесші

Қазақстан Республикасы
Қала, жыл

ҚОСЫМША 3

МАЗМҰНЫ

БЕЛГІЛЕУЛЕР МЕН ҚЫСҚАРТУЛАР	3
КІРІСПЕ	4
1 ТАРАУ	25
1.1.....	25
1.2.....	28
1.3.....	37
.....	47
2 ТАРАУ	59
2.1.....	59
2.2.....	65
2.3.....	72
.....	88
3 ТАРАУ.....	101
3.1.....	101
3.2.....	126
.....	145
ҚОРЫТЫНДЫ.....	160
ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР.....	172
ҚОСЫМША 1.....	175
ҚОСЫМША 2.....	178

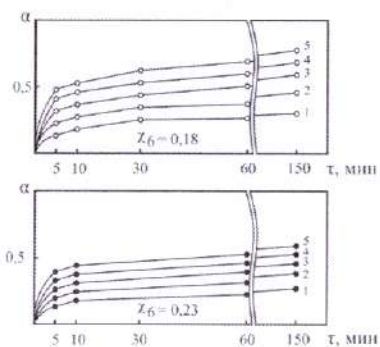
ҚОСЫМША 4

Пайдаланылған әдебиеттер

- 1 Тулегенова Г.С. Биология трансплантированных опухолей. - Алматы: Наука, 2003. - 216 с.
- 2 Ефимов М.Л., Аскарова Г.С. Суточные биологические ритмы и злокачественный рост //Усп. совр. биологии. - 2003. - Т. 103, № 2. - С. 255-270.
- 3 Пат. 72931 СССР. Способ переработки сырья /Иванов М.И., Малдыбэев Н.К.; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12. - 2 с: ил.
- 4 А.С. 386018. СССР. Способ извлечения металлов. /А.Г. Акатаев, Б.И. Петров; опубл 17.05.81, Бюл. № 15, -2с: ил.
- 5 Георгиева Р.С. Изменения в системе свертывания крови у больных злокачественными опухолями //Вопросы экспер. и клин, онкоя.: сб. науч. тр. Института онкологии и радиологии.- Алматы, 2004, - С.214-217.
- 6 Баженов Л.Г., Кулинская Л.Л., Сорочинская И.Н. Сезонные изменения содержания иммуноглобулинов в крови клинически здоровых лиц. //Тезисы докл. III Всес. конф. по хронобиол. и хрономед. - Ташкент, 1990.-320 с.
- 7 Садыков Л.П., Березовская И.В. Сезонные изменения показателей свертывания крови у крыс и кроликов. Институт ветеринарии. - М.,1989. - 210с. - Деп. в ВИНТИ 13.09-89, № 5853 - В 89.
- 8 Изучение кинетики и химизма процессов: отчет о НИР /ИМиО. АН Каз ССР. - Алматы, 1985.-240 с, - Инв. № 81047478.
- 9 Омарова Г.П. Экспериментальная терапия саркомы Т-1 в зависимости от ее митотической активности: автореф. ... канд. биол. наук.:04.03.04. -М.:МГУ, 2004. -16 с.
- 10 Vaobaspati T., Videnkin A. Evolution of cosmic nets //Phys, Rev,- 2003. - Vol. 46, № 2. - P. 1133-1140.
- 11 Паустовский КГ. Золотая роза //Соч.: В 7 т. - М., 1984. - Т. 3. - С.287-528.
- 12 ГОСТ Р 51771 - 2001. Аппаратура радиоэлектронная бытовая. Входные и выходные параметры и типы соединений. Технические требования. - Введ. 2002-01-01. - М.: Госстандарт Россия: Изд-во стандартов, 2001. - IV, 27с: ил.

ҚОСЫМША 5

Суретті безендіру үлгісі

1 - 600⁰C; 2 - 650⁰C; 3 - 700⁰C; 4 - 750⁰C; 5 - 800⁰C.

Сурет 1 - Темір фосфидінің өзара әрекеттесуінің кинетикасы
температура кезінде содамен

ҚОСЫМША 6

МАЗМҰНЫ

Белгілер мен қысқартулар

Кіріспе

1-тарау. Зерттеудің теориялық негіздері

1.1, Тақырып бойынша ғылыми деректерді талдау

1.2, Қазіргі заманғы тәсілдер мен тұжырымдамалар

1.3. зерттеудің теориялық моделі

Бірінші тарау бойынша қорытындылар

2-тарау. Зерттеу әдістемесі және оны ұйымдастыру

2.1, Зерттеудің мақсаты мен гипотезасы

2.2, Деректерді жинау және талдау әдістері

2.3, Зерттеу базасы мен кезеңдері

2.4. Этикалық аспектілер (АРА-да бұл маңызды тармақ)

Екінші тарау бойынша қорытындылар

3-тарау. Нәтижелер және талқылау

3.1, Алынған деректерді ұсыну

3.2, Нәтижелерді талдау

3.3, Алдыңғы зерттеулермен салыстыру

3.4, Зерттеуді түсіндіру және шектеу

Үшінші тарау бойынша қорытындылар

Қорытынды

Әдебиеттер тізімі

Қосымшалар

Kabir, J. M. (2016). *Factors influencing customer satisfaction at a fast food hamburger chain: The relationship between customer satisfaction and customer loyalty* (Publication No. 10169573) [Doctoral dissertation, Wilmington University]. ProQuest Dissertations & Theses Global.

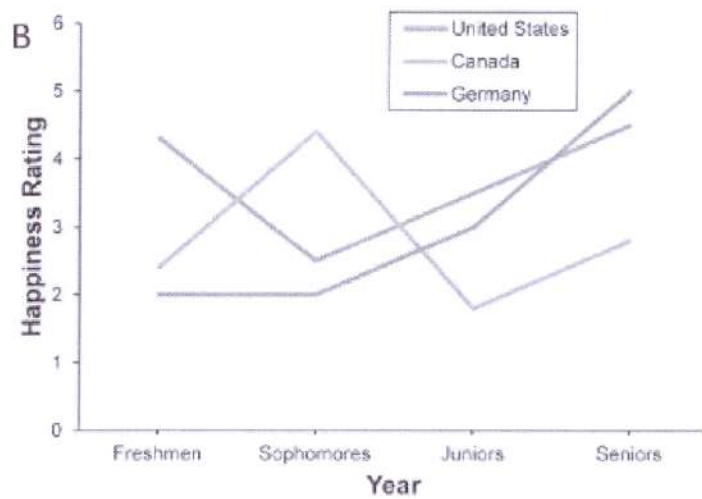
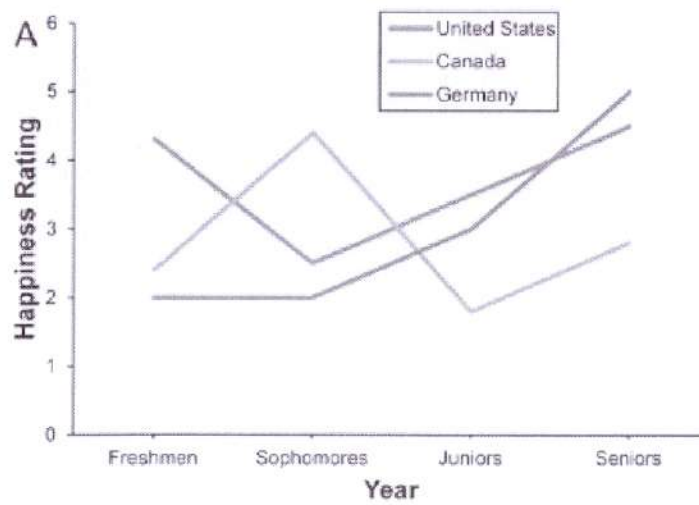
Miranda, C. (2019). *Exploring the lived experiences of foster youth who obtained graduate level degrees: Self-efficacy, resilience, and the impact on identity development* (Publication No. 27542827) [Doctoral dissertation, Pepperdine University]. PQDT Open. <https://pqdtopen.proquest.com/doc/2309521814.html?FMT=AI>

Zambrano-Vazquez, L. (2016). *The interaction of state and trait worry on response monitoring in those with worry and obsessive-compulsive symptoms* [Doctoral dissertation, University of Arizona]. UA Campus Repository. <https://repository.arizona.edu/handle/10150/620615>

- **Parentetical citations:** (Kabir, 2016; Miranda, 2019; Zambrano-Vazquez, 2016)
- **Narrative citations:** Kabir (2016), Miranda (2019), and Zambrano-Vazquez (2016)

Figure 1

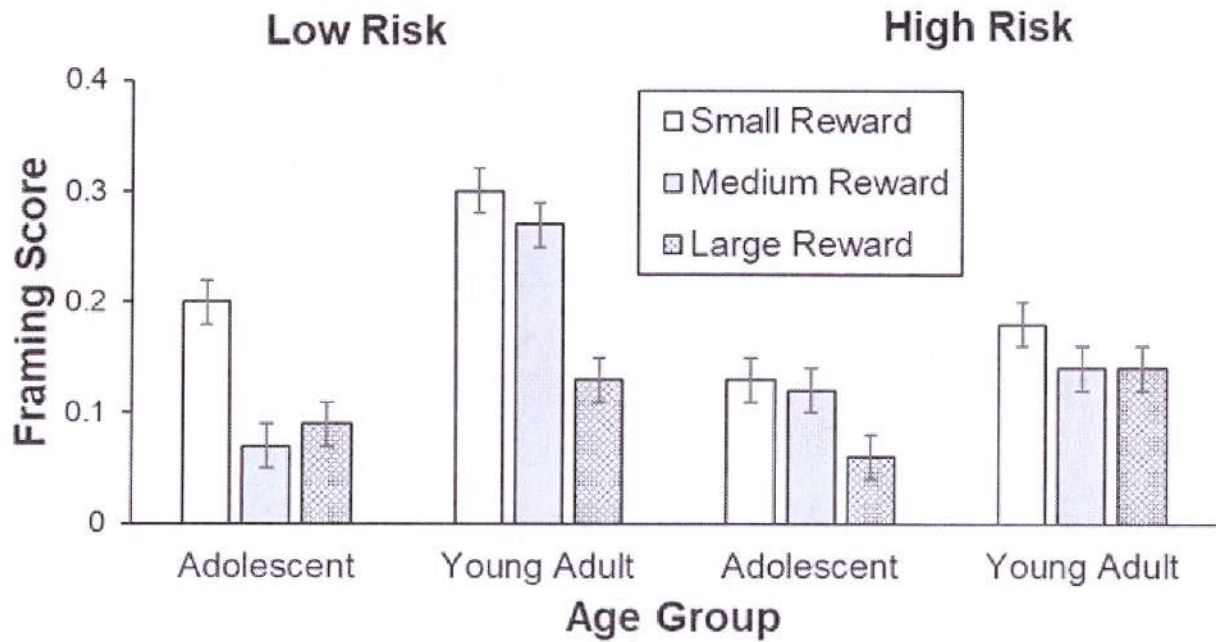
Student Happiness Ratings as a Function of Year and Country of Origin

Sample bar graph

Figure 1

Framing Scores for Different Reward Sizes

Note. Framing scores of adolescents and young adults are shown for low and high risks and for small, medium, and large rewards (error bars show standard errors).

Sample demographic characteristics table

Table 1*Sociodemographic Characteristics of Participants at Baseline*

Baseline characteristic	Guided self-help		Unguided self-help		Wait-list control		Full sample	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Gender								
Female	25	50	20	40	23	46	68	45
Male	25	50	30	60	27	54	82	55
Marital status								
Single	13	26	11	22	17	34	41	27
Married/partnered	35	70	38	76	28	56	101	67
Divorced/widowed	1	2	1	2	4	8	6	4
Other	1	1	0	0	1	2	2	1

Диссертациялық кеңестің жиі туындайтын проблемалары мен әмбебап мәселелері

1. Қорғауға шығарылатын анық тұжырымдамалар

- Сіз қорғауға қандай тұжырымдар шығарасыз?
- Осы тұжырымның әрқайсысының ғылыми жаңалығы неде?
- Сіз осы нәтижелерді неге негізгі деп есептейсіз?

2. Ғылыми сұрақтар мен гипотезалар жоқ

- Жұмыстың басында қандай ғылыми сұрақтар қойылды?
- Жұмыс гипотезаларын тұжырымдап, олардың зерттеу барысында қалай тексерілгенін көрсетіңіз.
- Қандай гипотезалар расталды, ал қайсысы расталмады?

3. Эксперименттердің толық сипатталмаған әдіснамасы

- Эксперименттік бөлімде қандай әдістерді пайдаландыңыз?
- Бұл әдістерді таңдау немен негізделген?
- Эксперимент шарттарын бақылау қалай жүргізілді?

4. Эксперименттер қайталанбайды, статистикалық өңдеу жоқ

- Сіз әрбір экспериментті қанша рет қайталадыңыз?
- Нәтижелерді статистикалық өңдеу жүргізілді ме?
- Қандай статистикалық әдістер мен критерийлер қолданылды?

5. Нәтижелерді сипаттау кезінде қателіктер мен стандартты ауытқулар ескерілмейді

- Нәтижелерді талдау кезінде өлшеу қателіктері ескерілді ме?
- Қандай стандартты ауытқулар есептелді және олар қорытындыларға қалай әсер етті?

6. Плагиаттың, оның ішінде жекелеген жұмыстарда өзіне-өзі плагиаттың болуы

- Сіз бөтен деректерді немесе мәтіндерді пайдаландыңыз ба және олар қалай ресімделді?
- Антиплагиат жүйесіндегі жұмыс тексерілді ме?
- Өзіне-өзі плагиат жағдайлары болды ма (өз нәтижелерін қайта жариялау)?
- Автордың диссертация мен мақалалардағы үлесінің сипаттамасы сәйкес келе ме?

7. Жұмыс тақырыбының мамандық (БББ) кодына сәйкес келмеуі.

- БББ технологиялық бағыттары бойынша қорғауға шығарылатын жұмыстарда технологиялық аспектілер бар ма?

8. Бұйрықта көрсетілген алдын ала қорғауға шығарылатын жұмыс тақырыбының сәйкессіздігі

- Тақырыптар мен кеңесшілердің жанартулары болды ма, бұл бұйрықта көрініс тапты ма?
- Бұйрық бар ма?